

Το κάθε βότσαλο,
λείο ή τραχύ, το λέω πατρίδα.

Σαράντος Παυλέας

Θεόφιλος Χατζημιχαήλ,
«Ο ήρωας Μάρκος Μπότσαρης μαχόμενος»

Ασπροχάλινο πανί

Μιλούσανε δυο νεράιδες:
– Τι σημαία να δώσουμε σ' αυτή τη χώρα; είπαν κι έδειξαν την Ελλάδα.

– Ας ρωτήσουμε την ίδια, είπε η μια.

– Ας ρωτήσουμε, συμφώνησε και η άλλη.

Βρήκαν την Ελλάδα να λούζεται σε μια καταγάλανη θάλασσα και να στεγνώνει κάτω από έναν ολόλαμπρο ήλιο.

– Κυρά, κυρά αρχόντισσα, κυρά μας παινεμένη, Ελλάδα δοξασμένη, τι χρώμα θέλεις να 'χει η σημαία σου;

– Να ρωτήσω τα παιδιά μου, είπε η Ελλάδα.

Τα μισά παιδιά της ζούσαν στη στεριά, παιδεύονταν* με τη γη και τα βουνά.

– Κυρά, κυρά αρχόντισσα, κυρά μας παινεμένη, Ελλάδα δοξασμένη, σκληρός ο τόπος. Και η δουλειά σκληρή. Μα άσπρα περιστέρια οι ψυχές μας. Γι' αυτό άσπρη, ολόασπρη τη θέμε* τη σημαία μας.

Τα 'γραψε τα λόγια αυτά σε χρυσόδετο τεφτέρι* η Ελλάδα.

– Ας πάω τώρα να ρωτήσω και τ' άλλα μου παιδιά, τα παιδιά της θάλασσας, είπε η Ελλάδα.

Τα βρήκε να παλεύουν με τα δίκτυα. Να τα τραβούν με κόπο, γιατί ήταν γιομάτα απ' ασημένια λαχταριστά ψάρια.

– Κυρά, κυρά αρχόντισσα κυρά μας παινεμένη, Ελλάδα δοξασμένη, εμάς οι ψυχές μας είναι δοξασμένες στο γαλανό νερό. Τούτη η θάλασσα η μεγάλη, που μας δίνει χαρά και ζωή, θέλουμε να κωρέσει τη σημαία μας.

Τα 'γραψε και τούτα τα λόγια η Ελλάδα σε χρυσόδετο τεφτέρι και το 'δωσε, το τεφτέρι, στις νεράιδες.

* **παιδεύονταν:** αγωνίζονταν, δούλευαν

* **θέμε:** θέλουμε

* **τεφτέρι:** τετράδιο με σημειώσεις

— Έτσι να γίνει, είπαν εκείνες.

Και τότε μέσα από την αφρισμένη θάλασσα βγήκε τ' ασπρογάλανο πανί κι απλώθηκε σε ουρανό και γη. Κείνη την ώρα ο ήλιος άστραψε, έσκυψε, φίλησε το πανί και το φίλημά του έγινε ένας ολόχρυσος σταυρός.

— Η σημαία μας, είπε η Ελλάδα. Η σημαία για τα παιδιά της στεριάς, για τα παιδιά της θάλασσας.

Γαλάτεια Σουρέλη

Ποια παιδιά της Ελλάδας έδωσαν το άσπρο και ποια το γαλάζιο χρώμα στη σημαία και γιατί;

Στις εικόνες βλέπεις διάφορα γραμμάτια, που έχουν την ελληνική σημαία. Συζητήστε στην τάξη για τη σημασία του γραμμάτιου και φτιάξτε ένα δικό σας στο άδειο πλαίσιο, με θέμα τη σημαία.

Η γιορτή του “Όχι”

Κάτω απί τη σημαία
στο σχολειό μπροστά
τα παιδιά γιορτάζουν,
τα Ελληνόπουλα.

«Όχι στους τυράννους!
Όχι στη σκλαβιά!
Ζήτω η ειρήνη!
Ζήτω η λευτεριά!»

Ύστερα στο ηρώ
στέκουν σιωπηλά.
Κι ακουμπούν στην πλάκα
αγριολούλουδα.

Κώστας Καλαπανίδας

Παρατήρησε τις αφίσες του πολέμου του '40 και διάβασε τα κείμενα που τις συνοδεύουν. Συζητήστε στην τάξη για ποιο σκοπό γίνονται οι αφίσες. Φτιάξε μαζί με τους συμμαθητές σου αφίσες για τη γιορτή του «ΟΧΙ» και στολίστε με αυτές την τάξη.

Αφίσα της Βάως Κατράκη

Αφίσα του Κώστα Γραμματόπουλου

Τα ελληνάκια

Σε κάποιο νησί για χρόνια αφέντης ήταν ο Αγάς* και έκανε ό,τι αυτός ήθελε. Οι Έλληνες κάτοικοι έπρεπε να τον υπακούν, να του δίνουν μερίδιο από τη σοδειά χωρίς κανείς να τολμά να μιλήσει. Γι' αυτό πολλά παλικάρια ξενιτεύονταν στα καράβια. Ανάμεσά τους κι ο Γιώργης. Όταν γύρισε μετά από καιρό, βρήκε το χωριό άδειο και το Παγόني, το αγαπημένο πουλί της αδελφής του της Μαρίας, άρχισε να του διηγείται τι έγινε την Κυριακή, που γίνονταν οι γάμοι της Παγώνας και του Γιάννου.

Είχε πια νυχτώσει, αλλά το γλέντι συνεχιζότανε και θα συνεχιζότανε για πολύ ακόμα. Ο γαμπρός κι η νύφη χόρεψαν τον πρώτο το συρτό. Μετά χόρεψαν κι όλοι οι καλεσμένοι. Η Μαρία κι οι φίλες της τραγούδαγαν για την ομορφιά της νύφης. Το τουμπελέκι, το ούτι, το κλαρίνο συνόδευαν το χορό και το τραγούδι. Κι εκεί που όλα ήταν χαρούμενα, φάνηκε ο Αφέντης ο Αγάς με τους δικούς του. Συνηθισμένος να κάνει ό,τι θέλει, φώναξε:

— Κρασί και μεζέ για τα παλικάρια μου. Κι εσύ Μαρία, σήκω να χορέψουμε!

Όλοι πάγωσαν. Τέτοια προσβολή! Η Μαρία δεν τα 'χασε και με σταθερή φωνή του είπε:

— Δε χορεύω με το ζόρι!

Αυτό ήτανε. Η συνοδεία του Αφέντη του Αγά σήκωσε τα όπλα, οι δικοί μας τράβηξαν τα σπαθιά...

Του Γιώργη τα χείλια τρέμανε απ' το κακό του...

— Αρκετά! φώναξε και τράβηξε το σπαθί του. Τώρα θα δει!...

— Μη! Του φώναξαν οι άλλοι και τον κράτησαν σφιχτά απ' τα χέρια.

— Αφήστε με! Αρκετά πια με τον Αφέντη τον Αγά!

— Δεν έχει νόημα, Γιώργη, του είπαν οι άλλοι. Είμαστε λίγοι κι είναι πολλοί.

— Δεν είμαστε πια λίγοι, είπε ο Γιώργης. Και σ' άλλα τα χωριά το 'χουν αποφασίσει. Οι δικοί μας πού είναι τώρα;

* **Αγάς:** αξιωματούχος των Τούρκων

– Οι ανήμποροι πήγανε σ' άλλα χωριά πιο ήσυχα. Οι νέοι βγήκαν στο βουνό*, είπε το Παγόνι.

– Εμπρός, λοιπόν, για το βουνό!

Είχε ξεμυτίσει ο ήλιος απ' την ανατολή, όταν έφτασαν στους πρόποδες του βουνού. Όλα ήταν ήσυχα. Τίποτε δε φαινόταν, τίποτε δεν ακουγόταν... και ξαφνικά... κοκκίνισε το βουνό απ' τα φεσάκια* και μια ελληνική σημαία ξεδιπλώθηκε.

– Καλύτερα μιας ώρας ελεύθερη ζωή παρά σαράντα χρόνια σκλαβιά και φυλακή!

Ήταν κοριτσίστικη φωνή, που το είπε, αλλά αρκετά δυνατή για να καταλάβει ο Γιώργης τη φωνή της Μαρίας. Με φτερά στα πόδια ανέβαιναν τώρα το βουνό, να ενωθούν με τους άλλους.

Ήταν 22 Μαρτίου του 1821.

Ευγενία Φακίνου

Δραστηριότητες

Την ιστορία αυτή την έγραψε η Ευγενία Φακίνου παρατηρώντας λαϊκά κεντήματα. Γράψε και συ τη δική σου ιστορία παρατηρώντας το παρακάτω κέντημα.

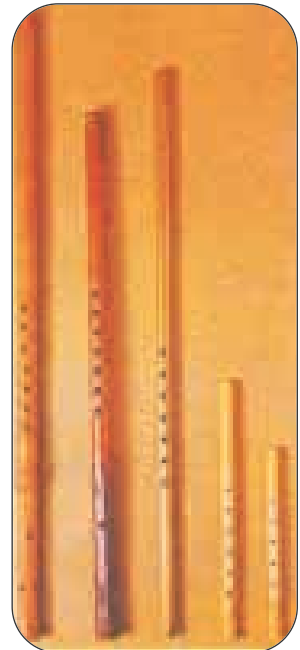
Μπατανία (κεντητό σκέπασμα κρεβατιού) από την Κρήτη

* **βγήκαν στο βουνό:** ανέβηκαν στο βουνό για ν' αντισταθούν στον αγά

* **φεσάκια:** καπέλα που φορούν οι τσολιάδες

Τα μουσικά όργανα που βλέπεις στις παρακάτω εικόνες, για να βγάλουν ήχο, θα πρέπει ο οργανοπαίκτης να τα χρησιμοποιήσει με διαφορετικό τρόπο. Μπορείς να βρεις ποιοι είναι αυτοί οι τρόποι;

Λαϊκά όργανα: νταούλι, λαχούτο, φλοχέρες

Μοιράσου τους ρόλους της ιστορίας με τους συμμαθητές σου και «παίξτε» τη σκηνή του γλεντιού. Για μουσική μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τα τραγούδια από το CD *Τραγούδια και σκοποί από διάφορες περιοχές της Ελλάδας της Δόμνας Σαμίου* ή το CD *Τραγούδια της Θράκης και της Μακεδονίας* του Χρόνη Αηδονίδη ή όποιο άλλο CD με δημοτικά τραγούδια υπάρχει στο σχολείο σας.

Ο αχωνιστής με την πένα

— Τι έγινε το 1821;
 — Η ελληνική επανάσταση.
 — Και τι πετύχαμε με την επανάσταση;

— Να λευτερωθούμε από τη σκλαβιά.

— Και ποιοι το κατάφεραν αυτό;

— Οι ήρωες του '21.

— Δηλαδή τι έκαναν;

— Πήραν τα ντουφέκια, τα καριοφίλια και τα γιαταγάνια και πολεμώντας από ραχούλα σε ραχούλα κέρδισαν τη λευτεριά.

— Και ποιοι είναι αυτοί οι ήρωες;

Από όλες τις μεριές της τάξης ακούστηκαν ονόματα:

— Κολοκοτρώνης! Καραϊσκάκης! Ανδρούτσος! Διάκος! Μπουμπουλίνα!

— Τι οφείλουμε στους αυτούς;

— Ευγνωμοσύνη και αγάπη.

— Γιατί τάχα;

— Γιατί μας χάρισαν τη λευτεριά.

Η δασκάλα μας πήρε βαθιά ανάσα. Φαινόταν ευχαριστημένη από τις απαντήσεις μας. Κι ωστόσο είπε:

— Ναι, αλλά ...

— Αλλά;

— Παραλείψατε έναν ήρωα.

— Ποιον; Τον Κανάρη;

— Όχι!

- Τον Μπότσαρη;
- Όχι! Όχι! Ο ήρωας αυτός που ξεχάσατε δε φορούσε φουστανέλα!
- Και τι φορούσε;
- Κουστούμι!
- Κουστούμι; Και πώς πολεμούσε;
- Δεν πολεμούσε!
- Μα τότε τι ήρωας ήταν;

– Και δε μου λέτε, ήρωες είναι μόνο εκείνοι που μάχονται με όπλα; Πραγματικά. Αυτό ήταν κάτι που δεν το είχαμε σκεφτεί.

– Στη ζωή υπάρχουν ήρωες, που δεν κρατούν πολεμικό όπλο. Είναι οι καθημερινοί ήρωες, που αγωνίζονται ο καθένας όπως μπορεί.

Ήταν τώρα η σειρά μας να την τρελάνουμε στις ερωτήσεις.

- Και πώς αγωνίστηκε ο ήρωας που ξεχάσαμε;
- Με την πένα του.
- Είναι όπλο η πένα;
- Είναι ... Στα χέρια ενός ποιητή είναι.
- Κι ήταν ποιητής;
- Ναι!
- Και πώς τον έλεγαν;

Έγινε σιωπή στην τάξη. σταμάτησαν οι ερωτήσεις, σταμάτησαν και οι απαντήσεις. Ύστερα, η δασκάλα μάς είπε τονίζοντας μία μία τις λέξεις.

– Δίπλα στους ήρωες που αναφέρατε και που αγωνίστηκαν με ηρωισμό και αυτοθυσία, αγωνίστηκε και ο Διονύσιος Σολωμός. Δεν πήδησε ποτέ ραχούλες. Δεν κράτησε ποτέ πιστόλια. Δε μύρισε μπαρούτι. Μόνο από μακριά άκουγε το θόρυβο της μάχης. Κι όμως η πένα του πολεμούσε. Πολεμούσε με τους στίχους του. Μπορεί οι άλλοι ήρωες να μας χάρισαν τη λευτεριά, όμως ο ποιητής μάς έδωσε ένα σύμβολο. Και μάλιστα το έδωσε, όπως και την υπόλοιπη ποίησή του, στην απλή γλώσσα του λαού, που λίγοι γραμματισμένοι τη χρησιμοποιούσαν ως τότε.

Τα λόγια του ύμνου τα ξέρουμε όλοι απέξω. Αλλά για να δούμε καλύτερα τι θέλουν να πουν.

Σε γνωρίζω από την κόψη
του σπαθιού την τρομερή
σε γνωρίζω από την όψη
που με βία μετράει τη γη.

Από τα κόκαλα βγαλμένη
των Ελλήνων τα ιερά,
και σαν πρώτα ανδρειωμένη,
Χαίρε ω χαίρε, Ελευθεριά!

Βάλαμε τα δυνατά μας όλα τα παιδιά κι είπαμε πολύ προσεκτικά τον εθνικό ύμνο, για ν' αναγαλλιάσει η ψυχή του ποιητή καθώς λέγαμε το τραγούδι του.

Αγγελική Βαρελλά

Τι οφείλουμε στους ήρωες και γιατί;

Στον πίνακα παρατήρησε και ονόμασε τα όπλα και τα ρούχα που φορά το ελληνόπουλο. Συζήτησε με τους συμμαθητές σου εάν το ελληνόπουλο αυτό μπορεί να είναι κάποιος «ήρωας» του '21. Διηγήσου ή ζωγράφισε μια ιστορία γι' αυτό.

Αλεξάντρ - Μαρί Κολνέ, «Το Ελληνόπουλο»

Με κλαρίνα και με ντέφια
με λαούτα και βιολιά
θα χορέψουμε σ' αλώνι
νέοι, χέροι και παιδιά.

Δημοτικό τραγούδι

Πολύκλειτος Φέκος, «Σκυριανό πανηγύρι»

Ο Μέγας Αλέξανδρος και το Καταραμένο φίδι

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Αξιότιμοι κύριοι, κυρίες μου και παιδιά. Έχουμε παράσταση τον Αλέξανδρο το Μακεδόνα και το καταραμένο φίδι. Καθίστε, απόψε θα ξεποδαριαστούμε στο γλέντι. Θα φάμε, θα πιούμε και νηστικοί θα κοιμηθούμε. Ας πάω κι εγώ τώρα να ετοιμάσω την παράσταση.

(Ο Καραγκιόζης φεύγει. Ακούγεται το τραγούδι του Χατζηναβάτη και εμφανίζεται ο ίδιος).

ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Ακούσατε, ακούσατε! αγάδες, πασάδες, ντερβισάδες, Ρώσοι, Πρώσοι, Μπόερες, Οθωμανοί... Άγγλοι, Γάλλοι, Πορτογάλοι, Σέρβοι, Ρουμάνοι, Πολουνοί!...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: (Μέσα από την καλύβα μ' ένα χασμουρητό). Ποιος ουρλιάζει όξω απ' την παράγκα μου και θα μου ξυπνήσει την οικογένεια, ο γρουσουζής!...

ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Ακούσατε, ακούσατε...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Να, που να δαγκώσεις τη γλώσσα σου, γρουσουζή!

ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Κατά διαταγήν του πολυχρονεμένου μας πασά, όποιος σκοτώσει...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Που να λυσσάξεις, τζαναμπέτη... Φέρε εδώ αυτόνε...

ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Θα πάρει τη βεζυροπούλα για σύζυγο, εκατό λίρες μπαξίσι και μετά το θάνατο του πασά θα λαμβάνει και τον θρόνον. (Συγχρόνως πέφτει στο κεφάλι του ένα καταβρεχτήρι*). Πω, πω... και δάγκωσα τη γλώσσα μου...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: (Βγαίνοντας έξω απ' την παράγκα). Τι έχεις, μωρέ γρουσουζή, και ουρλιάζεις απ' έξω απ' την καλύβα μου σαν караβίσιος σκύλος;

ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Φτου, φτου... Να, βρε παιδάκι μου, τελαλώ*.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Και τι είσαι κόκορας και λαλάς;

ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Τελαλώ, είπα. Μήπως είσαι εύκολος να τελαλήσουμε μαζί; Θα

*καταβρεχτήρι: ποτιστήρι

* τελαλώ: ανακοινώνω κάτι στον κόσμο με δυνατή φωνή

πάρουμε τέσσερις λίρες -δύο εσύ, δύο εγώ.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Αν είναι για λίρες, τότε πάμε!...

ΧΑΤΖΗΒΑΤΗΣ: Άκου, λοιπόν, τι θα λες. Ό,τι λέω εγώ θα λες κι εσύ: "Ακούσατε, ακούσατε!..."

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Αυτά τ' ακούσαμε. Παρακάτω. (Ο Χατζηβαάτης επαναλαμβάνει τα προηγούμενα).

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Εεε... σιγά, μωρέ! Ένα τσουβάλι λόγια μια χαψιά τα 'κανες. Ένα ένα.

ΧΑΤΖΗΒΑΤΗΣ: Κατά διαταγήν του πασά...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Η συνταγή του πασά... είναι...

ΧΑΤΖΗΒΑΤΗΣ: Όποιος φονεύσει...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Όποιος χωνέψει...

ΧΑΤΖΗΒΑΤΗΣ: Τον καταραμένο όφη*...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Το σκουριασμένο κόφτη...

ΧΑΤΖΗΒΑΤΗΣ: Θα παίρνει εκατό λίρες μπαξίσι* ...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Θα τρώει ξύλο που θ' αξίζει...

ΧΑΤΖΗΒΑΤΗΣ: Τη βεζυροπούλα για σύζυγο...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Θα παίρνει διαζύγιο...

ΧΑΤΖΗΒΑΤΗΣ: Και μετά το θάνατο του πασά θα λαμβάνει και τον θρόνον...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Αφού φουσκώσει απ' τον πασά, θα διαβάσει την εφημερίδα τον "ΧΡΟΝΟΝ".

ΧΑΤΖΗΒΑΤΗΣ: Λοιπόν, καλή δουλειά, Καραγκιόζη, και καλή αντάμωση.

Ευγένιος Σπαδάρης

* όφη / όφης: φίδι

* μπαξίσι: φιλοδώρημα

δραστηριότητες

«Θα φάμε, θα πιούμε και νηστικοί θα κοιμηθούμε!». Τι εννοεί με αυτά τα λόγια ο Καραγκιόζης;

Μπορείς να ονομάσεις καθεμιά από τις παρακάτω φιγούρες; Ποιες άλλες από το θέατρο Σκιών γνωρίζεις; Φτιάξε όποια σου αρέσει.

Παροιμίες*

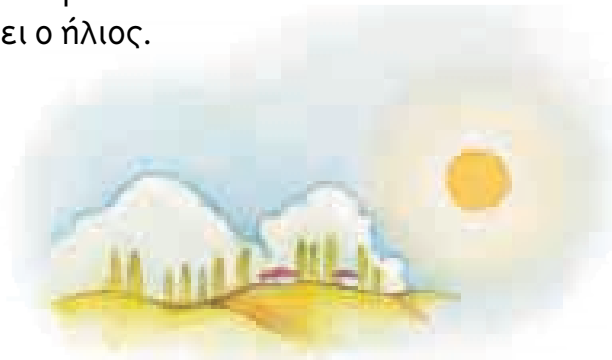

Ευχή γονιού αγόραζε
και στα βουνά περπάτα

Το μήλο κάτω από τη
μηλιά θα πέσει.

Μετά τη βροχή
βγαίνει ο ήλιος.

Η αλεπού δέκα χρονών και το
αλεπουδάκι έντεκα.

* **παροιμίες:** σύντομες φράσεις με κρυμμένο νόημα, που άλλο λένε κι άλλο εννοούν

Γλωσσοδέτες*

Άσπρη πέτρα ξέξασπρη κι
απί τον ήλιο ξεξασπρότερη

Πίτα σπανακόπιτα
σπανακολαδόπιτα.

δραστηριότητες

Αφού συζητήσετε στην τάξη για τη σημασία των παροιμιών, σκεφτείτε παραδείγματα από τη σχολική ζωή, στα οποία θα ταίριαζαν κάποιες από αυτές.

Γνωρίζεις κάποια παροιμία; Από ποιον την άκουσες και πού; Γνωρίζεις τι σημαίνει;

Δημιουργήστε ένα άλμπουμ με παροιμίες και γλωσσοδέτες, που θα συγκεντρώσετε από παππούδες και γιαγιάδες της γειτονιάς σας.

Ζωγράφισε ό,τι θέλεις για μια παροιμία ή ένα γλωσσοδέτη που θα διαλέξεις.

[Οι τηχανίτες του Τραχοπόδη]

ο ζώο προχωρούσε αργά αργά κι ο Λάμπης πίσω του με το σκούφο του χαμηλά σ' αυτιά και τα χέρια χωμένα στις τσέπες, ώσπου φτάσανε στο Ξέφωτο, κοντά στο δάσος. Το φεγγάρι είχε ανέβει τώρα στον ουρανό κι ασήμωνε δέντρα και κλαδιά με το φως του. Κι εκεί που περπατούσανε, βλέπει ξαφνικά το παιδί ένα πράγμα, χλαπ! να πηδάει στο σαμάρι του μουλαριού, ανάμεσα στα δυο σακιά με το αλεύρι. Το μουλάρι τρόμαξε κι άρχισε να τρέχει.

— Σιγά σιγά, φιλαράκο μου, ακούστηκε τότε μια φωνίτσα ψιλή και δυο κεράκια τριχωτά έπιασαν το καπίστρι* και το σταμάτησαν, κι ένα κεφάλι γύρισε πίσω και κοίταξε το παιδί.

— Γεια σου Λάμπη! φώναξε χαρούμενα.

Ο Λάμπης είδε στο φως του φεγγαριού ένα κοντό ανθρωπάκι με τριχωτό μούτρο, μεγάλο στόμα και δυο ματάκια που μπιρμπιλίζανε* γεμάτα πονηριά και στη στιγμή κατάλαβε τι ήταν.

«Δυστυχία μου», είπε μέσα του, «καλικάντζαρος!» κι έκλεισε το στόμα του σφιχτά.

— Καλικάντζαρος, μάλιστα! είπε αυτός, σαν να κατάλαβε τι συλλογίστηκε το παιδί. Φοβήθηκες;

Μα ο Λάμπης δεν άνοιξε το στόμα του ν' απαντήσει.

— Φοβάσαι, Λάμπη; ρώτησε πάλι ο καλικάντζαρος.

Μιλιά ο Λάμπης.

— Γιατί τρόμαξες, δε μ' ακούς;

— Δε..., δε θα μου κάνεις κακό; ψιθύρισε τέλος ο Λάμπης ξεψυχισμένα.

— Κακό; Και γιατί να σου κάνω κακό; είπε ο καλικάντζαρος.

— Δε...δε...δε θα μου πάρεις τη μιλιά; ρώτησε τρομαγμένος ο Λάμπης.

*καπίστρι: χαλινάρι

*μπιρμπιλίζανε: παινίδιζαν

– Χι, χι, χι...να σου πάρω τη μιλιά; γέλασε με την καρδιά του ο καλικάντζαρος. Αμή, εγώ ο κακομοίρης κάνω πώς και πώς να βρω κανένα να κουβεντιάσω, που στενοχωριέμαι μόνος μου στις ερημιές, κι εσύ λες να σου πάρω τη μιλιά; Τι να την κάνω τη μιλιά σου, Λάμπη μου; Η δική μου με φτάνει και με παραφτάνει. Μίλα ελεύθερα, δεν έχεις τίποτα να φοβηθείς από μένα!

Του Λάμπη πήγε η καρδιά του στον τόπο της κι είπε μέσα του: «Ωραία! ... να που είδα και καλικάντζαρο! ... τυχερός είμαι!»

– Πώς σε λένε; ρώτησε τότε ξεθαρρεμένος.

– Τραγοπόδη! Εξαιτίας των ποδαριών μου που είναι τραγίσια, είπε ο καλικάντζαρος.

– Ω! δε φαίνεται πολύ, φώναξε ο Λάμπης. Αν μάλιστα δε μου το λες, ούτε θα το πρόσεχα καθόλου. Τα μάτια σου όμως είναι πολύ έξυπνα και καταλαβαίνει κανείς πως το μυαλό σου είναι ανθρωπινό.

Ο Τραγοπόδης ευχαριστήθηκε μ' αυτά τα λόγια.

– Είσαι ευγενικό παιδί, Λάμπη, είπε. Και μια που τό' φερε η τύχη να γνωριστούμε, πες μου τι πράγμα θέλεις να σου κάνω.

Ο Λάμπης συλλογίστηκε πάλι κάμποση ώρα.

– Τότε αυτό που θέλω πιο πολύ είναι να γίνει καλά η θεια-Μαριώ, η γειτόνισσά μας. Είναι άρρωστη πολλές μέρες τώρα κι έχει δυο μικρά παιδιά. Την αγαπάμε πολύ τη θεια-Μαριώ. Τα βράδια έρχεται σπίτι μας και κάθε χρόνο σαν απόψε, την Παραμονή, ψήνουμε μαζί τις τηγανίτες στο τζάκι και λέμε παραμύθια.

– Λάμπη, είπε ο Τραγοπόδης, βλέπω πως δεν είσαι μονάχα ευγενικό παιδί, μα και καλό, κι είμαι ευχαριστημένος που σε γνώρισα. Αυτό που ζητάς θα γίνει. Εμένα όμως τι θα μου δώσεις; Γιατί κάτι πρέπει να μου δώσεις κι εσύ, έτσι είναι ο νόμος των καλικαντζάρων.

Ο Λάμπης έξυσε το κεφάλι του.

– Τι να σου δώσω; έκανε. Θέλεις το λάστιχό μου; είναι καινούριο.

– Όχι, είπε ο Τραγοπόδης, δε μου χρειάζεται. Θα μου δώσεις πέντε τηγανίτες μεγάλες και καλοψημένες με μπόλικο μέλι απάνω. Σύμφωνα;

– Σύμφωνα! φώναξε ο Λάμπης ολόχαρος, που γλίτωσε το λάστιχό του.

Ὅμως πού θα σε βρω να σου τις δώσω;

– Θα τις βάλεις τα μεσάνυχτα έξω στο πεζούλι της αυλής σας κι εγώ θάρθω να τις πάρω. Και τώρα, γεια σου, πάω λιγάκι στο μύλο του μπαρμπα-Σταύρου. Κι όπως η θεια-Σταύραινα είναι αφηρημένη πού και πού, θα καταφέρω να της αρπάξω καμιά σπανακόπιτα.

– Γεια σου, Τραγοπόδη, είπε ο Λάμπης.

Ο καλικάντζαρος με δυο πηδήματα πέρασε το ξέφωτο και χώθηκε στο δάσος κι ο Λάμπης με το μουλάρι του τράβηξε κατά το χωριό. Σαν έφτασε στο σπίτι του, ξεφόρτωσε το αλεύρι, πήγε το μουλάρι στο στάβλο κι ύστερα μαζί με τον πατέρα του έμπασαν τα σακιά στο σπίτι. Η Ασημούλα ζύμωσε γρήγορα γρήγορα κι έβαλε το ζυμάρι κοντά στη φωτιά ν' ανεβεί. Κι όταν ανέβηκε και φούσκωσε και ξεχειλίστηκε στη λεκάνη, η μάνα έστησε το τηγάνι στη φωτιά και η Ασημούλα κάθισε δίπλα στο σοφρά* κι άρχισε να πλάθει τις τηγανίτες.

Ο νους του Λάμπη ήταν αλλού.

«Λες να με γέλασε ο καλικάντζαρος;» έλεγε μέσα του και καθόταν στο σκαμνάκι του αμίλητος και συλλογισμένος.

Πέρασε κάμποση ώρα. Κι έξαφνα... έξαφνα η πόρτα άνοιξε βιαστικά κι η θεια-Μαριώ μπήκε μέσα γελαστή, τυλιγμένη στο μάλλινο σάλι της. Πίσω ακολουθούσαν τα παιδιά της.

– Θεια-Μαριώ! φώναξε ο Λάμπης ολόχαρος κι έτρεξε να βάλει ένα σκαμνί στη γωνιά. Θεια-Μαριώ καλωσόρισες! Είσαι καλά τώρα;

– Καλά, παιδάκι μου, είπε η θεια-Μαριώ με χαμόγελο, καλώς σας βρήκα! Και κάθισε στο σκαμνί της.

Τα παιδιά γύρω στο σοφρά πλάθανε τηγανίτες. Η Ασημούλα έπλαθε ανθρωπάκια και κουλουράκια και τα παιδιά της θειας-Μαριώς πλάθανε

*σοφράς: χαμηλό τραπέζι

μαργαρίτες και μαστουνάκια. Κι ο Λάμπης έπλασε πέντε μεγάλες τηγανίτες, που ψηθήκανε και ροδοκοκκινίσανε μέσα στο λάδι τους. Τις μέλωσε ο ίδιος καλά καλά, τις έβαλε σ' ένα πιατάκι και πήγε και τις άφησε έξω, στο πεζούλι της αυλής.

– Τραγοπόδη, είπε, σου έφερα τις τηγανίτες σου! Δε με γέλασες! Σ' ευχαριστώ!

– Και μπήκε μέσα στην κάμαρα για ν' ακούσει το παραμύθι.

Πιπίνα Τομικάκη

Γιατί ο καλικάντζαρος αντάμειψε τον Λάμπη;

Τι έχεις ακούσει εσύ για τους καλικάντζαρους και από πού το έχεις μάθει; Ρώτησε τον παππού και τη γιαγιά να σου πουν τι πίστευαν γι' αυτούς οι άνθρωποι τα παλαιότερα χρόνια.

Ο Τραγοπόδης οφείλει το όνομά του στα πόδια του. Ζωγράφισε μια παρέα καλικάντζαρων και δώσε στον καθένα κάποιο όνομα που να έχει σχέση με ένα χαρακτηριστικό του.

Χελιδόνισμα

Την πρώτη μέρα του Μάρτη τα παιδιά επισκέπτονται τα σπίτια τραγουδώντας το τραγούδι της Χελιδόνας για να δείξουν το τέλος του χειμώνα και τον ερχομό της άνοιξης.

Ήρθε, ήρθε χελιδόνα,
ήρθε κι άλλη μεληδόνα,
κάθισε και λάλησε,
και γλυκά κελάηδησε:
«Μάρτη, Μάρτη μου καλέ,
και Φλεβάρη φοβερέ,
κι αν φλεβίσεις κι αν τσικνίσεις*,
καλοκαίρι θα μυρίσεις.
Κι αν χιονίσεις, κι αν κακίσεις,
πάλιν άνοιξη θ' ανθίσεις».

Δημοτικό τραγούδι από τη Θράκη

*τσικνίζω: ψήνω φαγητό τόσο ώστε να «ψιλοκαεί» και να μυρίσει

δραστηριότητες

Στις παρακάτω εικόνες βλέπεις τη «Χελιδόνα». Μπορείς να φτιάξεις τη δική σου και την πρώτη μέρα του Μάρτη να πεις τα κάλαντα.

*β. «Χελιδόνα»
από τη Θεσσαλία*

*α. «Χελιδόνισμα»
από την Αχριανή Σερρών*

Αν ρωτήσεις τους γονείς, τους παπούδες ή και άλλους μεγαλύτερους, θα σου πουν και άλλα τραγούδια (κάλαντα) που λέγανε, όταν ήταν παιδιά. Παρόμοια τραγούδια μπορείς να βρεις σε διάφορα CD, όπως στην *Περπερούνα* και άλλα τραγούδια του λαού μας για παιδιά της Δόμνας Σαμίου.

Τα δύο αδέρφια

Δύο αδέρφια καλλιεργούσαν μαζί ένα κομμάτι γης και μοιράζονταν τη σοδειά. Ένα βράδυ που ο καθένας ετοιμαζόταν να αποθηκεύσει το μερίδιό του, ο ένας από τους δύο αδερφούς σκέφτηκε και είπε:

— Ο αδερφός μου είναι παντρεμένος και έχει δυο παιδιά. Αυτό του προκαλεί έγνοιες και έξοδα που εγώ δεν έχω. Επομένως εκείνος έχει περισσότερη ανάγκη αυτή τη σοδειά από εμένα. Θα του μεταφέρω μερικά σακιά στα κρυφά. Επειδή ξέρω καλά ότι αν του το προτείνω, θα αρνηθεί. Σηκώθηκε, κουβάλησε μερικά σακιά στον αχυρώνα του αδελφού του και γύρισε να ξαπλώσει. Όμως ο άλλος αδελφός σηκώθηκε λίγο αργότερα και είπε:

— Δεν είναι δίκαιο εγώ να έχω το μισό σιτάρι από το χωράφι μας. Ο αδερφός μου δεν έχει γνωρίσει ακόμα τις χαρές της οικογενειακής ζωής. Έχει ανάγκη να βγαίνει και να διασκεδάζει, πράγματα που κοστίζουν ακριβά. Θα του μεταφέρω επομένως ένα μέρος του σιταριού μου.

Σηκώθηκε λοιπόν για να μεταφέρει μερικά σακιά σιταριού στο γειτονικό αχυρώνα.

Το επόμενο πρωί, ο καθένας από τους αδερφούς έμεινε έκπληκτος, επειδή βρήκε στον αχυρώνα του την ίδια ποσότητα σιταριού με την προηγούμενη.

Κάθε χρόνο, την εποχή της συγκομιδής, ξανάρχιζαν το ίδιο. Και ποτέ δεν μπορούσαν να καταλάβουν με ποιο μαγικό τρόπο ο αριθμός των σακιών ήταν πάντα ο ίδιος.

Παραμύθι από τη Μέση Ανατολή

δραστηριότητες

Θυμάσαι να έχεις δώσει κι εσύ κάτι σε κάποιον άλλο, αντί να το κρατήσεις για τον εαυτό σου;

Ρώτα τον παπού ή τη γιαγιά να σου πουν ιστορίες από τον καιρό του θερισμού στην εποχή τους.

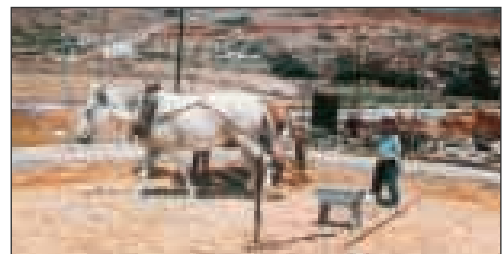
Βάλε στη σωστή σειρά τις εικόνες για να δείξεις πώς από το σιτάρι φτιάχνουμε ψωμί.

Λίχνισμα

Άλεσμα

Αλώνισμα

Ψήσιμο

◀ Έρχο του Θεόφιλου Χατζημικαήλ

Θερισμός

Ζύμωμα

Αινίγματα*

Μικρή μικρή νοικοκερά* μεγάλη πίτα κάνει.

Τι είναι;

Πράσινο παλάτι, κόκκινα λουλούδια και μαύροι καλογέροι κάθονται μέσα.

Τι είναι;

Πάπλωμα παπλωματίζει,
πα* στη γη χαμοκυλιέται, πιο πολλές φορές μουγκρίζει.

Τι είναι;

Μια βαρκούλα φορτωμένη στη σπηλίτσα πάει και μπαίνει.

Τι είναι;

Πρόβλημα

Ο παπάς κι η παπαδιά, ο Γιάννης κι η Μαρία, έξι αυγά ψήσανε και φάγανε από τρία.

***αινίγματα**: σύντομες φράσεις, που μέσα από την περιγραφή ενός πράγματος σε καλούν να μαντέψεις κάτι άλλο

***νοικοκερά**: νοικοκυρά

***πα**: πάνω

δραστηριότητες

Παιχνίδι με αινίγματα: Χωριστείτε σε τέσσερις ομάδες. Κάθε ομάδα θα πρέπει να εικονογραφήσει ένα αίνιγμα με τη λύση του σε ξεχωριστά κομμάτια χαρτί. Τοποθετήστε τις ζωγραφιές σας στο ταμπλό της τάξης ανακατεμένες. Μετά προσπαθήστε να ταιριάξετε τις ζωγραφιές των αινιγμάτων με τις λύσεις τους. Το παιχνίδι τελειώνει, όταν βρείτε όλες τις σωστές λύσεις.

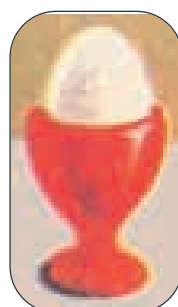
Αφού βρεις πόσα είναι τα πρόσωπα του προβλήματος που μοιράζονται τα αυγά, ένωσε με μία γραμμή αυτά που έφαγε ο καθένας τους.

παπα Γιάννης

παπαδιά Μαρία

Στον κομπιούτερ τικι-τικι
χυροφέρει το ποντίκι.

Θέτη Χορτιάτη

Σοφία Ζαραμπούκα, [Αστρογάτος]

Κύριε Ντεσιμπέλ...

Να λιγώνειται στο κλάμα
το μικρό μου το αδερφάκι,
έξω κομπρεσέρ, καμιόνια,
μια Γιαμάχα, Καβασάκι,
πάνω ραδιοτσιρίδες
που σου σπαν τις ωτοασπίδες*
κι ένα στερεοφωνικό,
φωνικό
να κουνιέται ο πολυέλαιος,
κύριε Ντεσιμπέλ μου, έλεος!

Και το βίντεο των κάτω
στη διαπασών* να παίζει
μια ταινία, δράση όλο,
να «ξυπνούν» οι Κογκολέζοι.

Η κυρία η από πλάι
δυνατά σαν πολυβόλο,
να μιλάει, να μιλάει,
κι εγώ πού' μαθα πως τάχα
είν' η σιωπή χρυσάφι...
κύριε Ντεσιμπέλ, νισάφι*!

Δημήτρης Μανθόπουλος

***ωτοασπίδες:** ειδικό κάλυμμα των αυτιών για να μην ακούμε δυνατούς θορύβους

***στη διαπασών:** στην πιο δυνατή ένταση

***νισάφι:** φτάνει πια!

δραστηριότητες

Ποιους ενοχλητικούς θορύβους ακούει το παιδάκι στο ποίημα;

Ο Αλεξάντερ Γκράχαμ Μπελ ήταν ένας επιστήμονας που ασχολήθηκε με τους ήχους. Αργότερα άλλοι επιστήμονες όταν θέλησαν να μετρήσουν την ένταση των ήχων, δηλαδή το πόσο δυνατά φτάνουν στα αυτιά μας οι διάφοροι ήχοι, κατασκεύασαν μια «σκάλα» ήχων. Στη βάση της σκάλας έβαλαν τους πιο αδύναμους ήχους. Κάθε σκαλοπάτι έδειχνε ένα βαθμό **Ντεσιμπέλ**.

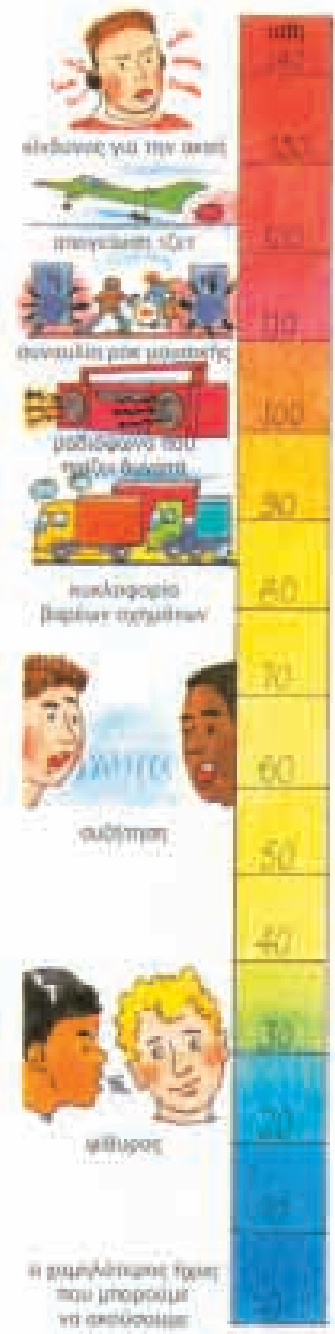
Παρατήρησε στη διπλανή εικόνα ότι όσο ανεβαίνουμε τη «σκάλα» τόσο πιο δυνατοί είναι οι ήχοι.

Οι αριθμοί δείχνουν τη δύναμη του ήχου, δηλαδή τους βαθμούς **Ντεσιμπέλ** (db).

Με το μαγνητοφωνάκι σου ηχογράφησε θορύβους της γειτονιάς σου και μετά παίξε με τους συμμαθητές σου το παιχνίδι της αναγνώρισής τους.

Τυπικά παραδείγματα έντασης ήχων σε ντεσιμπέλ

Διάφοροι ήχοι ανάλογα με την έντασή τους σε ντεσιμπέλ

Η ηλεκτρική σκούπα και η λαχτάρα των δύο φίλων

Ο Καρυδάκης, ένα μικρό καρύδι και η Ζαχαρούλα, ένας τόσος δα κόκκος ζάχαρης, συναντιούνται όταν η κυρία Μαριάννα αποφασίζει να κάνει καρυδόπιτα. Γίνονται φίλοι και επειδή θέλουν να γυρίσουν τον κόσμο, το σκάνε από τη λεκάνη. Με έναν πήδο βρίσκονται στο πάτωμα και τότε αρχίζουν οι περιπέτειες.

Εύπνησαν από τον τρομαχτικό θόρυβο της ηλεκτρικής σκούπας. Πάνω κάτω, πάνω κάτω, η κυρία Μαριάννα την περνούσε στα χαλιά κι εκείνη ρουφούσε ό,τι έβρισκε στο δρόμο της. Τρομοκρατημένη η Ζαχαρούλα σφικταγκάλιασε τον Καρυδάκη. Μα ο Καρυδάκης δε φοβήθηκε λιγότερο.

— Φαίνεται δεν είναι τυχερό μας να γνωρίσουμε τον κόσμο. Όπου να' ναι αυτό το θηρίο θα μας καταπιεί, είπε.

Δεν τους έφτανε η τρομάρα του θανάτου που τους πλησίαζε, πήραν κι άλλη λαχτάρα. Μια στρογγυλή, κρυστάλλινη μπαλίτσα ξεκόλλησε από τον πολυέλαιο κι έπεσε κάτω με τέτοια φόρα, που αν τους έβρισκε, θα τελείωνε η ιστορία μια ώρα αρχύτερα, αφού δε θα υπήρχε πια Καρυδάκης και Ζαχαρούλα.

Ευτυχώς δεν έπεσε πάνω τους, αλλά πολύ κοντά τους. Και όχι μόνο αυτό! Με τη φόρα που είχε τίναξε το χαλί γύρω, τίναξε τον Καρυδάκη με τη Ζαχαρούλα και βρέθηκαν -τι τυχεροί που ήταν- πάνω στην ηλεκτρική σκούπα.

Βέβαια δεν πέρασαν και τόσο ευχάριστα. Η κυρία Μαριάννα πήγαινε τη σκούπα πάνω κάτω, πάνω κάτω! Η Ζαχαρούλα ζαλίστηκε. Ο Καρυδάκης τα έβλεπε όλα γύρω του να χοροπηδούν. Χρειαζόταν μεγάλη προσπάθεια για να κρατηθούν και να μην κατακυλήσουν.

Η κυρία Μαριάννα αφού καθάρισε το χαλί του σαλονιού, προχώρησε για να καθαρίσει το χαλί του καθιστικού. Ευτυχώς εκείνη τη στιγμή χτύπησε το τηλέφωνο. Άφησε κάτω κοντά στην ανοιχτή πόρτα τη σκούπα κι έτρεξε να το σηκώσει.

Χωρίς να χάσουν καιρό αν και ήταν ζαλισμένοι και καταφοβισμένοι, οι δυο φίλοι έπιασαν σφικτά τα χέρια, μέτρησαν ως το τρία, έβαλαν όλη τους την καρδοζαχαρένια δύναμη, πήδηξαν και βρέθηκαν έξω από το σπίτι!

Φίλια Χατζηκάννα

δραστηριότητες

Τι νομίζεις ότι συνέβη στους δυο ήρωες της ιστορίας μόλις βγήκαν έξω από το σπίτι; Χωριστείτε σε ομάδες και συνεχίστε την ιστορία. Μετά κάθε ομάδα ας αφηγηθεί τη δική της.

Αν είχες μια ηλεκτρική σκούπα που θα μπορούσε να «εξαφανίζει» τα πάντα, τι ή ποιον θα ζητούσες να ρουφήξει και γιατί;

Η σκούπα και το τηλέφωνο είναι δυο συσκευές που υπάρχουν συνήθως στα σημερινά σπίτια. Ποιες άλλες συσκευές έχει το σπίτι σου; Με τους συμμαθητές σου φτιάξε έναν κατάλογο με αυτές.

Χωριστείτε σε ομάδες και καθεμία ας διαλέξει να μιμηθεί με ήχους και κινήσεις κάποια ηλεκτρική συσκευή του σπιτιού. Παρουσιάστε τις μιμήσεις σας και προσπαθήστε να ανακαλύψετε τις συσκευές που μιμούνται οι άλλοι.

Ο υπολογιστής μου

Στον κομπιούτερ τικι - τικι
γυροφέρνει το ποντίκι
πάει με το δικό μου χέρι
ψάχνω να βρω πόσα ξέρει

αν τα θέλω, μου μαθαίνει
από μένα περιμένει
καύσιμά του το μυαλό μου
το γεμίζω για καλό μου

είναι άξιος βοηθός μου
φίλη μηχανή του κόσμου
τάχα, θα μπορούσε η γνώση
και καρδούλα να του δώσει;

Θέτη Χορτιάτη

Δραστηριότητες

Αν ήσουν εσύ ο κατασκευαστής των υπολογιστών, πώς αλλιώς θα ονόμαζες το «ποντίκι»; Δικαιολόγησε την ονομασία που θα του δώσεις. Ρώτησε γι' αυτό και τους συμμαθητές σου.

Το ποντίκι του υπολογιστή

Στάσου μπροστά στην οθόνη ενός υπολογιστή. Παρατήρησε τα «εικονίδια» της οθόνης. Κάνε με το ποντίκι «κλικ» στα παρακάτω «εικονίδια». Τι θα συμβεί;

Μπορείς να ζωγραφίσεις δικά σου «εικονίδια» για τις παρακάτω εργασίες του υπολογιστή σου;

Ακούω
Μουσική

Κλείνω τον
υπολογιστή

Βλέπω τις
αγαπημένες μου
φωτογραφίες

Σχεδιάζω

Ο Σαλίγκaros βγαίνει αμαξάδα

— Αχ, δείτε! Δείτε! Η βροχή σταμάτησε, κι ο κυρ Σαλίγκaros μπήκε στ' αμαξάκι του να πάει αμαξάδα.

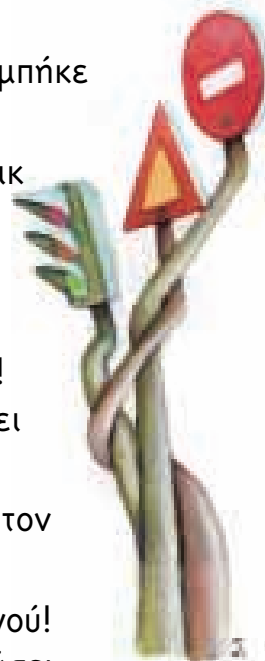
— Μπικ! Μπικ! Κορνάρει να τον δουν οι φίλοι του. Μπικ! Μπικ και καμαρώνει. Μα της τροχαίας τα σήματα ούτε που τα κοιτά.

Περνά με το πορτοκαλί. Δε σταματά στο κόκκινο. Και μπικ! μπικ! συνέχεια κορνάρει.

Κι όλοι γυρνούν, τον βλέπουνε. Πώς τον προσέχουν! Τι καλά! Ως κι ο τροχονόμος, που φρρρ! φρρρ! με τη σφυρίχτρα του σφυρίζει και τον σταματά.

Γελά ο κυρ Σαλίγκaros, κορδώνεται. Κι όπως ο τροχονόμος τον ζυγώνει σκέπτεται όλο χαρά:

— Αχ, φαίνεται θα μου δώσουν το βραβείο του πιο καλού οδηγού! Πως θα τον γράψει ο τροχονόμος για παράβαση και θα πληρώσει πρόστιμο ούτε που το βάζει με το νου.

Zwή Kavάβα

δραστηριότητες

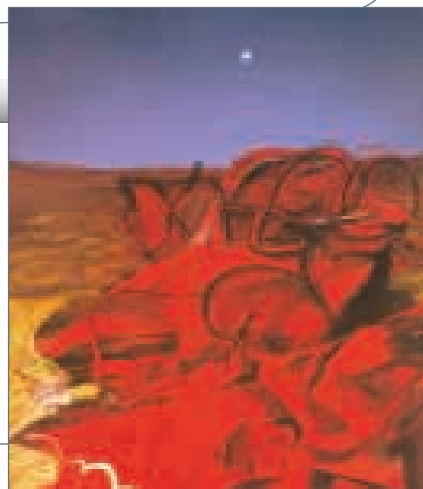

Ποιο είναι το λάθος του κυρ Σαλίγκaros;

Τι «βραβείο» νομίζεις ότι ταιριάζει στον κυρ Σαλίγκaro;

Στον πίνακα παρατήρησε τα χρώματα και τα σχήματα και συζήτησε με τους συμμαθητές σου τον τρόπο με τον οποίο ο καλλιτέχνης ζωγράφισε ένα ατύχημα με αυτοκίνητο. Ζωγράφισε κι εσύ ή διηγήσου ένα ατύχημα.

Δ. Μυταράς, «Το ατύχημα»

Το ρολόι της Μάρως

Ένα ρολόι ήθελε η Μάρω. Ένα μικρό ρολόι δικό της και τίποτ' άλλο. Η μαμά όμως, έλεγε πως έπρεπε πρώτα να μάθει την ώρα. Και την ώρα η Μάρω δεν την ήξερε... Προσπάθησε κάποτε να τη μάθει, μα της φάνηκε δύσκολη. Αν είχε, ωστόσο, ένα ρολόι με λουράκι κόκκινο, που να το φοράει στο χέρι και να κάνει τικ-τακ όταν τ' ακουμπούσε σ' αφτί, σίγουρα θα μάθαινε να λέει την ώρα - και γρήγορα μάλιστα.

Έτσι νόμιζε η Μάρω, έτσι νόμιζε κι η γιαγιά. Και της χάρισε ένα ρολόι στα γενέθλιά της, ίδιο σαν εκείνο που ονειρευόταν.

— Έλα τώρα, καημένη, μην κάνεις έτσι, είπε ύστερα η γιαγιά στη μαμά, που δε φαινόταν και τόσο ευχαριστημένη. Δεν είναι δα και τόσο σπουδαίο. Ένα παιδικό ρολογάκι... Χαρά στο πράγμα! Ήταν άλλωστε, τόσο φτηνό... Και να δεις που τώρα το παιδί θα μάθει να μας λέει και τι ώρα είναι.

Το παιδί ήταν η Μάρω. Κι η Μάρω —ε, τώρα δε γινόταν αλλιώς— έπρεπε να τη μάθει την ώρα. Κόντευε, άλλωστε, να γίνει έξι χρονών. Δεν ήταν πια και κανένα μωρό!

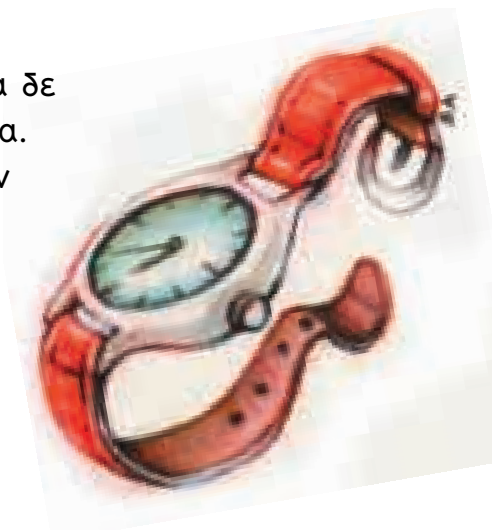
Η αδελφή της, η Ντίνα, που είναι μεγάλη, της έδειξε πρώτα τις ώρες τις στρογγυλές:

Όταν ο μικρός δείκτης είναι στο 1 και ο μεγάλος στο 12, η ώρα είναι μία ακριβώς.

Όταν ο μικρός δείκτης είναι στο 2 και ο μεγάλος στο 12, η ώρα είναι δύο ακριβώς.

Όταν ο μικρός δείκτης είναι στο 3 και ο μεγάλος στο 12, η ώρα είναι τρεις ακριβώς — και πάει λέγοντας...

Πολύ εύκολο! Κατάλαβε αμέσως η Μάρω. Φτάνει το μεγάλο να δείχνει δώδεκα και τότε το μικρό μας λέει τι ώρα είναι. Ξέρει, λοιπόν, τώρα να πει πότε είναι πέντε ακριβώς, πότε εφτά, πότε οκτώ και πότε ό,τι άλλο «ακριβώς» τη ρωτήσετε. Και σε λίγο θα μάθει και τα «παρά τέταρτο» και τα «και δέκα» και τα «παρά πέντε» κι όλα εκείνα τα περίεργα πράγματα που λένε κάθε τόσο οι

μεγάλοι και κάνουν την ώρα να είναι δύσκολη.

Πετούσε, λοιπόν, από τη χαρά της! Πετούσε, γιατί δεν ήξερε ακόμα, η καμμένη, τις λαχτάρεις που την περίμεναν...

Λότη Πέτροβιτς- Ανδρουτσοπούλου

Πιστεύεις ότι είναι σημαντικό να ξέρει ένα παιδί στην ηλικία σου την ώρα και γιατί;

Κύκλωσε τα ρολόγια που δείχνουν τις ώρες που αναφέρονται στο κείμενο. Βάλε μόνος σου τους δείκτες στο ρολόι που δεν έχει, ώστε να δουν οι συμμαθητές σου τι ώρα ξυπνάς το πρωί.

Μικρή Βιβλιοθήκη

Αν θέλεις να διαβάσεις και άλλα λογοτεχνικά βιβλία που έχουν ως βασικό τους θέμα τις ενότητες του *Ανθολογίου*, σου προτείνουμε κάποιους τίτλους. Μην ξεχνάς πως το καλύτερο είναι να επισκέπτεσαι συχνά βιβλιοθήκες της γειτονιάς σου, βιβλιοπωλεία και γενικά χώρους όπου θα βρεις και θα διαλέξεις ο ίδιος τα βιβλία.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Ένα γεμάτο μέλια χεράκι, της Βούλας Μάστορη, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2001.

«Η Λυγερίτσα η Λυγερή» (ποίημα), του Νίκου Κανάκη, από το βιβλίο *Τα ηλιοτρόπια*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1998.

«Θέλω τον παπού και τη γιαγιά κοντούς» (ποίημα), της Ρένας Καρθαίου, από το βιβλίο *Στα μονοπάτια του ήλιου*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2000.

Ποιον αγαπάει η μαμά, της Σοφίας Παράσχου, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2001.

Το χαϊδονήσι, του Καρλ Νοράκ, εκδ. Σύγχρονοι Ορίζοντες, Θεσσαλονίκη 1998.

ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙ

Άλφα βήτα, της Φωτεινής Στεφανίδη, εκδ. Σίγμα, Αθήνα 2002.

Δεν είμαι μικρός!, της Τασούλας Τσιλιμένη, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003.

«Η γυμναστική μου» (ποίημα), της Ντίνας Χατζηνικολάου, από το βιβλίο *Ποιήματα για παιδιά*, εκδ. Μικρός Πρίγκιπας, Θεσσαλονίκη 1998.

Η Φιλογράμματη και ο Φαγαλέξης, της Μαρίας Δημάση, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2000.

Ο Βιβλιοπόντικας, του Βαγγέλη Ηλιόπουλου, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2004.

Ο Φώκος νόμιζε ότι μισούσε το σχολείο, του Βαγγέλη Ηλιόπουλου, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2001.

Όταν οι γονείς πηγαίνουν σχολείο, του Μπλουμ Μπέκη, εκδ. Ζερβόδειλος, Αθήνα 2000.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

Η Αλίνα και ο ήλιος, της Γιολάντας Πατεράκη, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1998.

Η καρδούλα, της Σοφίας Φίλντιση, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1995.

Η μαμά πάει σχολείο, του Μερκούριου Αυτζή, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2002.

Η μικρή Ριρή μπορεί να 'ναι πάντα τολμηρή!, της Κατερίνας Μουρίκη, εκδ. Ψυχογιός, Αθήνα 2001.

Ο μαύρος κότσυφας και ο άσπρος γλάρος, της Κίτυ Κρούουθερ, εκδ. Σύγχρονοι Ορίζοντες, Θεσσαλονίκη 1998.

Ο Ρίκο Κοκορίκο, της Σοφίας Μαντουβάλου, εκδ. Μικρή Μίλητος, Αθήνα 2002.

Συντροφιά με τον άνεμο, της Γαλάτειας Γρηγοριάδου - Σουρέλη, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1997.

Τα παπουτσάκια που λένε παραμύθια, της Αγγελικής Βαρελλά, εκδ. Άγκυρα, Αθήνα 1998.

Το μυστικό τραγούδι της Μάτας, της Ειρήνης Μάρρα, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1987.

Το σκαντζοχοιράκι με τα κατσαρά μαλλιά, της Μαρίας Βελετά – Βασιλειάδου, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2002.

ΦΑΝΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ

Εφτά κόκκινες κλωστές, της Λότης Πέτροβιτς- Ανδρουτσοπούλου, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1994.

Ο μικρός πρίγκιπας του σκονισμένου πλανήτη, της Ντορίτας Παπαλιού, εκδ. Παπαδόπουλος, Αθήνα 2002.

Οι πειρατές της Λιμνοχώρας, της Μάνιας Καπλάνογλου, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1998.

Οι χρωματιστές σαπουνόφουσκες της Ρόζυ Ροζ, της Σοφίας Μαντουβάλου, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1994.

Στη χώρα της φαντασίας, συλλογικό, εκδ. Άγκυρα, Αθήνα 2001.

Το αφηρημένο αστέρι, του Μανόλη Μαυρολέων, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 2002.

Το τεσσεροφύλλι, της Ζωής Βαλάση, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1996.

Χίλιοι μύθοι, ένα μαρούλι, του Βαγγέλη Τασιόπουλου, εκδ. Σύγχρονοι Ορίζοντες, Θεσσαλονίκη 2000.

ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΦΥΣΗ

Η γη το σπίτι μου, του Μάνου Κοντολέων, εκδ. Εστία, Αθήνα 2000.

Μια φορά κι ένα ... φτερό, της Κατερίνας Μουρίκη, εκδ. Άγκυρα, Αθήνα 2003.

Πώς φτιάχτηκε το δάσος, της Γαλάτειας Γρηγοριάδου – Σουρέλη, εκδ. Α.Σ.Ε., Θεσσαλονίκη 1998.

Στην αγκαλιά της θάλασσας, της Έλενας Αρτζανίδου, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003.

Της αυγούλας δροσούλες (ποιήματα), του Αντώνη Λαμπρινίδη, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1997.

Το νεφροσυννεφάκι, της Μαρίας Βελετά – Βασιλειάδου, εκδ. Μικρή Μίλητος, Αθήνα 2004.

Το παράξενο περιβόλι, της Χρυσούλας Πετρίδου, εκδ. Αρχιπέλαγος, Αθήνα 1998.

ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑ

Η Λίνα η ποντικίνα και η Τίνα η λιονταρίνα, της Κριστίν Ερβ, εκδ. Ψυχογιός, Αθήνα 2001.

Η συντροφιά της φωτιάς, της Μάνιας Καπλάνογλου, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2001.

Ο σπόρος της ειρήνης, της Ιζαμπέλ Πιν, εκδ. Σύγχρονοι Ορίζοντες, Θεσσαλονίκη 2001.

Στη χώρα των λουλουδιών, της Στέλλας Βλαχοπούλου, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 2004.

Τα μαγικά μολύβια από τη Μαγιόρκα, της Κ. Μουρίκη, εκδ. Άγκυρα, Αθήνα 1998.

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

Αύριο είναι Κυριακή (με κασέτα), της Γαλάτειας Γρηγοριάδου – Σουρέλη, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1992.

Για όλα φταίει ο κουραμπιές, της Τασούλας Τσιλιμένη, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 2000.

Η Βίβλος για παιδιά, της Ζωής Κανάβα, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 2001.

Ιστορίες από τη Βίβλο, του Ματθαίου Μουντέ, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1998.

«Ο κούνελος λέει τα κάλαντα», της Αντιγόνης Μεταξά (Θείας Λένας), από το βιβλίο *Άκουσέ με Μαρία μου*, εκδ. Ατλαντίς, Αθήνα χ.χ.

«Ο Χριστός γεννιέται» (ποίημα), της Καίτης Σταθούδη, από τη συλλογή *Η μελωδία της αγάπης*, εκδ. Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1996.

Οι κόκκινες κάλτσες, του Μάνου Κοντολέων, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2003.

Πάσχα Ελληνικό, της Αγγελικής Μαστρομιχελάκη, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1999.

Τα γιορτινά μας, της Ντίνας Χατζηνικολάου, εκδ. Αστήρ, Αθήνα 1983.

Τα Χριστούγεννα του τεμπέλη, του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη, εκδ. Παπαδόπουλος, Αθήνα 1998.

Το πάτερ ημών για παιδιά, του Λόις Ροκ, εκδ. Μίνωας, Αθήνα 1995.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

«25 Μαρτίου» (ποίημα), του Β. Χαρωνίτη, από το βιβλίο *Τιτιβίσματα*, εκδ. Δίπτυχο, Αθήνα 1975.

Βασίλειος Διγενής Ακρίτας, της Ελένης και του Δημήτρη Καλοκύρη, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1983.

«Η Ελλάδα» (ποίημα), της Μαρίας Γουμενοπούλου, από το βιβλίο *Άστρα, βότσαλα και νότες*, εκδ. Ηράκλειτος, Αθήνα 1985.

Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

12+1 παραμύθια από τη Θεσσαλία, της Μαρούλας Κλιάφα (συλλογή), εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1977.

Από τη λαϊκή μας παράδοση: 8. Παροιμίες – Ευχές – Σοφά λόγια, του Β. Δ. Αναγνωστόπουλου (επιλογή), εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1995.

Ελληνική Μυθολογία, απόδοση Μενέλαος Στεφανίδης, εκδ. Σίγμα, Αθήνα 1999.

Η γκρινιάρια κατσικά, του Αλέξη Τολστόι, σε απόδοση του Γιάννη Ρίτσου, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1984³.

Λαϊκά Παραμύθια για μικρά παιδιά, του Β. Δ. Αναγνωστόπουλου, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1999.

Λαϊκοί Θρύλοι και παραδόσεις για παιδιά, του Β. Δ. Αναγνωστόπουλου, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1992.

Μύθοι του Αισώπου, της Ελένης Βαλαβάνη, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1985.

Ο γάμος του Καραγκιόζη, του Ευγένιου Σπαθάρη, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1997.

Ο Πλάτωνας, ο Σωκράτης και οι Ολυμπιακοί αγώνες των ζώων, της Όλγας Ιωαννίδου, εκδ. Λιβάνης, Αθήνα 2002.

Οι καρυάτιδες μετράνε τα αστέρια, της Ελένης Χατζούδη – Τούντα, εκδ. Άγκυρα, Αθήνα 2003.

Οι περιπέτειες της αρχαίας μαγισσούλας Μήστρας, της Σμαράγδας Μανταδάκη, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα 2003.

Ομήρου Οδύσσεια, απόδοση Κώστας Πούλος, εκδ. Παπαδόπουλος, Αθήνα 2003.

Ωρα καλικαντζάρων, του Μ. Αυτζή, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2000.

Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΟΥ

Σεληνάνθρωποι στη γη, της Γιολάντας Πατεράκη, εκδ. Μουστάκα, Αθήνα κ.κ.

«Το κομπιουτεράκι μου» (ποίημα), του Δ. Μανθόπουλου, από το βιβλίο *Σαράντα χαμόγελα*, εκδ. Ευρωεκδοτική, Αθήνα κ.κ..

«Το ρολόι» (ποίημα), του Χάρη Σακελλαρίου, από το βιβλίο *Παιδική ποίηση*, εκδ. Καψάσκη, Αθήνα 1994.

Βιβλιογραφικές / μουσικές πληροφορίες - εικόνες

 Εικόνες

 Φωτογραφίες

 Μουσική

Εθν. Πιν.: Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου, Αθήνα.

«Τα δελφίνια», Β. Δ. Αναγνωστόπουλος, από ανέκδοτη συλλογή.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

 Γ. Σικελιώτης, *Οικογένεια*, 1961 – 1970, πλαστικό σε μουσαμά, 122 x 100 εκ., Εθν. Πιν.

(μότο) Γ. Ρίτσος, στο «*Με λογισμό και μ' όνειρο*» με στίχο και με χρώμα ..., Π.Τ.Δ.Ε. / Ε.Κ.Π.Α., επιμ. Τ. Καλογήρου, Σ. Χατζηδημητρίου – Παράσχου, ΥΠ.Π.Ο / ΥΠ.Ε.Π.Θ.

Η γελαστή οικογένεια, Μ. Γουμενοπούλου, *Άστρα, Βότσαλα και νότες*, Ηράκλειτος, Αθήνα 1985.

 «*Εμείς του '60 οι εκδρομείς*», *Ημερολόγιο 1999*, Μεταίχμιο, Αθήνα 1998.

Η κουκουβάγια και η πέρδικα, Γ. Α. Μέγας, *Ελληνικά Παραμύθια*, τόμ. Β', Αθήνα 1971².

 [Πουλί], λεπτ. από ποδόγυρο νυφικού πουκάμισου από τη Σκύρο, 18ος – 19ος αι., Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα.

Ποιος διευθύνει; Τζ. Ροντάρι, *Το βιβλίο με τα λάθη*, Τεκμήριο, Αθήνα 1996.

 Κ. Γραμματόπουλος, [Οικογένεια], στο Ε. Γεραντώνης, *Αλφαβητάριο. Τα Καλά Παιδιά*, Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα 1950.

Νανουρίσματα και ταχταρίσματα, α. Ε. Σαραντή – Σταμούλη, Δημοτικά τραγούδια της Θράκης, Θρακικά, 11, 1939 - β. Κ. Καραπατάκης, *Η μάνα και το παιδί στα παλαιότερα χρόνια*, Αθήναι 1983 - γ. Κ. Βαρζώκας, «*Ηπειρος*», *Ζωγράφειος Αγών ήτοι Μνημεία της Ελληνικής Αρχαιότητος ζώντα εν τω νυν Ελληνικώ λαώ*, τομ. α', εν Κωνσταντινουπόλει 1891 - δ. Γ. Βενετούλιας, *Της Κύθνου τα τραγούδια*, Δήμος Κύθνου, Κύθνος 1999.

 Άγγελος (;), *Παναγία Γλυκοφιλούσα η «Καρδιώτισσα»* (λεπτ.), μέσα 15ου αι., αυγοτέμπερα σε προετοιμασμένο ξύλο, 104,5 x 64 εκ., Μουσείο Ζακύνθου.

Γ. Ιακωβίδης, *Μητρική στοργή*, 1889, λάδι σε μουσαμά, 90,2 x 66 εκ., Εθν. Πιν.

[Η Αρετούσα], Β. Κορνάρος, *Ερωτόκριτος*, απόδ. Κ. Πούλος, Παπαδόπουλος, Αθήνα 2000.

 Θ. Χατζημιχαήλ, *Ερωτόκριτος και Αρετούσα*, υδατογραφία, 127 x 74 εκ., Συλλογή Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος.

 «Τα' μαθες Αρετούσα μου», στο CD *Ερωτόκριτος και Αρετή*, Γ. Μαρκόπουλος, Mercury 2003.

«Τα θλιβερά μαντάτα», στο CD *Ερωτόκριτος*, Χ. Χάλαρης, EMI 1994.

Θα σ' αγαπώ ό,τι κι αν γίνει, D. Gliori, απόδ. Φ. Μανδηλαράς, Πατάκης, Αθήνα 1999.

Ο παπούλης, Β. Ρώτας, *Αυγούλα*, Αθήνα 1974.

 Φ. Στεφανίδη, [*Σεπτέμβριος*], στο Μ. Στεφανίδης, *Οι δώδεκα μήνες*, Σίγμα, Αθήνα 1996.

Η κλώσα, Χ. Χατζηγιαννίου, *Το πύλινο κανάτι*, Δρυμός, Αθήνα 1984.

 (πάνω αριστερά) Γ. Μόραλης, *Έγκυος γυναίκα* (λεπτ.), 1948, λάδι σε μουσαμά, 102 x 65 εκ., Εθν. Πιν. - (πάνω κέντρο) Β. Peter, *Madona of Venice beach n. 3* (λεπτ.), λάδι σε καμβά, 30 x 25 εκ., 1995, Μουσείο Φρυσίρα Αθήνα - (πάνω δεξιά) *Παναγία Οδηγήτρια* (λεπτ.), α' πλευρά αμφιπρόσωπης φορητής εικόνας, τελευταίο τέταρτο 12ου αι., αυγοτέμπερα σε ξύλο, 115 x 77 εκ., Βυζαντινή Συλλογή, Καστοριά - (κάτω αριστερά) Γ. Μπουζιάνης, *Γυναίκα με λουλούδια* (λεπτ.), 1923, υδατογραφία, 56 x 73 εκ., Εθν. Πιν. - (κάτω κέντρο) Γ. Ιακωβίδης, *Μητρική στοργή* (λεπτ.), ό.π., - (κάτω δεξιά) Γ. Σικελιώτης, *Οικογένεια* (λεπτ.), ό.π.

ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙ

 [*Ο Άρθουρ στο σχολείο*], στο Μ. Brown, *Ο Άρθουρ βλέπει πολλή τηλεόραση*, Modern Times, Αθήνα 1999.

(μότο) Ρ. Καρθαίου, στο Κ.Ε.Π.Β., *Το Χρυσό Μήλο*, Τα Χρυσά Βιβλία, Αθήνα 1985.

Η πρώτη μέρα στο σχολείο (αποσπ.) Κ. Γκούτμαν, *Σύγχρονοι Ορίζοντες*, Αθήνα 1998.

 Σχολική τάξη του Δημοτικού Σχολείου Κονταριώτισσας Πιερίας, 1961 - 62.

 E. Duigeman (ActionAid Αγγλίας), *Σχολείο στο Μπανγκλαντές*, στο *Παιδιά του κόσμου - πολίτες του κόσμου*, ActionAid Ελλάς - ΥΠ.Ε.Π.Θ.

Η Μαργαρίτα, Μ. Στασινόπουλος, *Αρμονία*, Αθήνα 1956.

 Ν. Λύτρας, *Δεν θέλει το σχολειόν*, π. 1884, υδατογραφία σε χαρτόνι, 30 x 19 εκ., Συλλογή Φαίδωνα και Λυδίας Κυμπάρη, Αθήνα.

Ξ...όπως Ξιφίας, Μ. Φραγκιά, *Το αλφαβητάρι της φύσης*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2000.

Ο παπαγάλος, Ζ. Παπαντωνίου, *Χελιδόνια*, Αθήνα 1920.

 «Παπαγάλος», στο CD *Το μαντήλι της νεράιδας*, LYRA 2000.

[Το στοίχημα], Μ. Λοΐζου, *Και το μικρό παιδάκι τρέχει στην αγκαλιά της μαμάς του να συναντήσει την αγάπη*, Πατάκης, Αθήνα 1996.

 Γ. Γεωργιάδης, *Μάνα και παιδί*, ορείχαλκος, ύψος 63 εκ., 1964, Συλλογή Νίκου Γρηγοράκη, Αθήνα.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

- Α. Seguí, *Χωρίς τίτλο*, υδατογραφία, 80 x 100 εκ., 1988–89, Μουσείο Φρουσίρα, Αθήνα.
(μότο) Νίκος Κανάκης, *Ηλιοτρόπια*, Πατάκης, Αθήνα 1988.
- Ψέμα πρωταπριλιάτικο**, Σ. Γαβριηλίδου, *Ένα άμπρα και τέσσερα κατάμπρα*, Μίνωας, Αθήνα 2002.
- [Φοβάμαι!]**, Ε. Βαλαβάνη, *Ανοιξιάτικες ιστορίες*, Παπαδόπουλος, Αθήνα 1986⁶.
- «Το πέταγμα της αγριομέλισσας», Nikolay Andreyevich Rimsky – Korsakov, *Το Παραμύθι του Τσάρου Σαλτάν*, στο CD Power Classics! (1 – 10), Delta 1994.
- Η Αλφαβήτα δίχως ρο** (απόσπασμα), Π. Δαράκη, Γνώση, Αθήνα 1989.
Γλωσσοδέτες, Μαντέματα, επιλογή Β. Δ. Αναγνωστόπουλος, Καστανιώτης, Αθήνα 1995.
- [Οι μεγάλοι είναι πολύ περίεργοι]**, Α. ντε Σαιντ – Εξυπερύ, *Ο Μικρός Πρίγκιπας*, μεταφρ. Μ. Καρακώστα, Πατάκης, Αθήνα 2000⁶.
- Χαρταετοί**, Ν. Κανάκης, *Τα ηλιοτρόπια*, Πατάκης, Αθήνα 1998.
- Ν. Χατζηκυριάκος - Γκίκας, *Στέγες και αετοί*, 1948, λάδι σε χαρτόνι, 24 x 27 εκ., Εθν. Πιν.

ΦΑΝΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ

- Ε. Ηλιοπούλου, *Λούνα Παρκ II*, λάδι σε πανί, 180 x 200 εκ., 2003.
(μότο) «Μ' αλογάκι φτερωτό», Κ. Καλαπανίδας, από το ομότιτλο βιβλίο, χ.χ.
- [Η οδοντόβουρτσα]**, Λ. Αρανίτου, *19 παράλογα και ένα με δύο άλογα*, Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1987.
- [Είτανε μία κοπέλα από τη Σάμο]**, Γ. Σεφέρης, *Ποιήματα με ζωγραφίες σε μικρά παιδιά*, Ερμής, Αθήνα 1975.
- Α. Φασιανός, *Ο πρωινός ποδηλάτης*, ακρυλικό, 1983.
- Φύλλο φύλλο της κουκιάς**, Μ. Καπλάνογλου, *Κόκκινη κλωστή κλωσμένη. Λαϊκά παραμύθια και αφηγητές του Αιγαίου*, Πατάκης, Αθήνα 2004.
- Η πινεζοβροχή** (απόσπασμα), Ε. Τριβιζάς, Κέδρος, Αθήνα 2000.
- «Η πινεζοβροχή», στο CD *Μίλα μου για μήλα*, Σ. Παπασταύρος, EMI 1996.
- Η σφυρίχτρα**, Henri Pourrat, *Contes et récits du Livradois, textes recueillis par Henri Pourrat, édition établie par Bernadette Bricout, Maisonneuve Larose, Paris 1989*, μετάφρ. – απόδ. Μ. Καπλάνογλου.
- Σ. Μελετζής, *Βοσκόπουλο με φλογέρα*, φωτογραφία από το λεύκωμα *Φωτογραφία 1922-1991*, Nexus Publications 1992.
- *Γλέντι γάμου στο Αγγελοχώρι Νάουσας*, 1984, αρχείο Λ. Δρανδάκη.
- Δ. Ταλιάνης, *Παραδοσιακός χορός Μυτιλήνης*, φωτογραφία από το λεύκωμα *Λέσβος. Από τη Σαπφώ στον Ελύτη*, Δήμος Μυτιλήνης.

Μια φορά ήταν...η Κολοτούμπα (απόσπασμα), Σ. Μαντουβάλου, εικονογρ. Ν. Μαρουλάκης, Καστανιώτης, Αθήνα κ.κ.

Το μέλι, Σοφός Α. Μ., *Τα Λαογραφικά της Κάσου*, τόμ. Γ΄. Παραμύθια, Αθήνα 1987.

ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΦΥΣΗ

 Κ. Βολανάκης, *Δάσος*, λάδι σε χαρτόνι, 37 x 29 εκ., Εθν. Πιν. (μότο) Ν. Χατζηνικολάου, *Το χρυσό καλοκαιράκι*, Πατάκης, Αθήνα 1998.

Συμφωνία μ' ένα δέντρο, Γ. Κρόκος, *Σταλαματιές*, Α.Σ.Ε., Θεσσαλονίκη 1982.

 Μ. Μανουσάκης, *Χωρίς τίτλο* (λεπτ.), ακρυλικό - κάρβουνο σε ξύλο, 50 x 70 εκ., 1996, Μουσείο Φρουσίρα, Αθήνα - Γ. Γουναρόπουλος, *Δέντρα*, έγχρωμο σχέδιο, 61 x 80 εκ., Εθν. Πιν. - Α. Τζάκος, *Τοπίο*, 1990, λάδια, 90 x 110 εκ., Συλλογή Ν. Πολυζωΐδη, Αθήνα - Κ. Γραμματόπουλος, [*Ζωάκια*], στο Ε. Γεραντώνης, *Αλφαβητάριο. Τα Καλά Παιδιά*, ό.π.

Ο Χιονάνθρωπος, Ε. Αλεξίου, *Τραγουδώ και χορεύω*, Καστανιώτης, Αθήνα 1983.

[Ο τελευταίος ιππόκαμπος], Β. Ηλιόπουλος, *Ο Τριγωνοψαρούλης, ο Μαυρολέπιος κι ο τελευταίος ιππόκαμπος*, Πατάκης, Αθήνα 1998.

Η Πίτυς και ο Παν, Οβίδιος, *Μεταμορφώσεις*, απόδ. Ζ. Θ. Σπυροπούλου, *Μύθοι περί φυτών*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999.

 Φ. Κόντογλου, *Ο Βορέας αρπάζων την Ωρείθιαν*, κάρβουνο, 99 x 177,5 εκ., συλλογή Δ. Κόντογλου - Μαρτίνου, Αθήνα.

 «Allegro non molto» (Χειμώνας), Α. Vivaldi, *Κονσέρτο σε ΦΑ μείζονα (Τέσσερις Εποχές)*, προτεινόμενο CD, Α. Vivaldi, στη σειρά *Η Μεγάλη Μουσική Βήμα προς Βήμα*, 1994 Polygram International Ltd and EDILIBRO S.L. / 1995.

Το γιασεμί, η ροδιά και η χαρουπιά, *Λαϊκά Παραμύθια και Παραμυθάδες από τη Μικρά Ασία 1. Αλικαρνασός: Το καλό και το κακό κορίτσι*, ΙΜΕ, Αθήνα 2002.

 Μαρίκα Φιλολία, *λαϊκή παραμυθού*. Δημοτικό Σχολείο Αντιπάρου, *Παραμύθια από την Αντίπαρο*.

Τα παιχνίδια του αγέρα, Ν. Χατζηνικολάου, *Καλημέρα, Καληνύχτα*, Δίπτυχο, Αθήνα κ.κ.

 Α. Φασιανός, *Φουρφουράκι*, (πολλαπλό), ανοξείδωτο και ξύλο.

 «Presto» (Καλοκαίρι), Α. Vivaldi, *Κονσέρτο σε ΦΑ μείζονα (Τέσσερις Εποχές)*, προτεινόμενο CD, Α. Vivaldi, στη σειρά *Η Μεγάλη Μουσική Βήμα προς Βήμα*, ό.π.

Το τρομαγμένο χελιδονάκι, Γ. Ταρσούλη, *Ένα βιβλίο για τα μικρά μας*, Ατλαντίς, Αθήνα κ.κ.

 Τοιχογραφία της *Άνοιξης ή των Κρίνων* (λεπτ.) [*Χελιδόνια*], π. 1650 π. Χ., Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.

Το φεγγαράκι, Γ. Βιζυηνός, *Η Διάπλασις των Παίδων*, τ. 48 - 49, 1895.

 Κ. Παπανικολάου, *Νυχτερινό τοπίο*, λάδι σε μουσαμά, 150 x 190 εκ., 1997, Μουσείο Φρυσιέρα, Αθήνα.

 α. «Eine Kleine Nachtmusik», Wolfgang Amadeus Mozart, προτεινόμενο CD, *Berliner Philharmoniker, Bohm Karl*, UNIVERSAL 1997 - β. «Χάρτινο το φεγγαράκι», Μ. Χατζηδάκις, στο CD (διπλό), 3ο *Νυχτερινά*, EMI 2004.

Ο σπουργίτης και το ουράνιο τόξο, Μ. Κοντολέων, *Ένα συρτάρι γεμάτο όνειρα*, Άγκυρα, Αθήνα 1988.

 Κ. Μαλέας, *Λαύριο*, π. 1918 - 1920, λάδι σε χαρτόνι, 51 x 90 εκ., Εθν. Πιν.

[Τα τζιτζίκια στήσανε χορό] (απόσπασμα), Γ. Ρίτσος, στο *Τα παιχνίδια τ' ουρανού και του νερού*, Κέδρος, Αθήνα 1980.

Οι πεταλουδίτσες, Ε. Παλαιολόγου – Πετρώνδα, *Ανοιξιάτικα*, Αργώ, Αθήνα 1977.

ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑ

 Ν. Γύζης, *Η Χαρά* (λεπτομέρεια), ελαιογραφία σε μουσαμά, 156 x 104 εκ., ιδιωτική συλλογή. (μότο) «Όλα στη γη θέλουν αγάπη», Α. Εμπειρικός, στο «*Με λογισμό και μ' όνειρο*» με στίχο και με χρώμα ..., ό.π.

Η ευγνωμοσύνη του μικρού μυρμηγκιού, Αίσωπος, *Αισώπου Μύθοι*, αποδ.- επιμ. Ζ. Βαλάση, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1997².

Ο μικρός κάστορας και η πχά (απόσπασμα), Α. MacDonald, μετάφρ. Ρ. Ρώσση – Ζαΐρη, Ρώσσης, Αθήνα 1990.

Όταν κάνουνε πόλεμο, Γ. Μαρίνος, *Τα ποιήματα του κλόουν*, Καστανιώτης, Αθήνα 1983.

Δώσε την αγάπη (απόσπασμα), Α. Βαρελλά, Πατάκης, Αθήνα 2004.

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

 Παναγία Ελεούσα ή Γαλακτοτροφούσα, τέλος 12^{ου} αι., αυγοτέμπερα σε προετοιμασμένο ξύλο, 114 x 70 εκ., Βυζαντινό Μουσείο, Αθήνα.

(μότο) «Εσπερινός», Γ. Δροσίνης, *Γαλήνη*, Αθήνα 1902.

Προσευχή, Θ. Χορτιάτη, *Κούνια Μπέλα*, Κέδρος, Αθήνα 1979.

Χριστουγεννιάτικο δέντρο, Ρ. Καρθαίου, *Ο αγέρας παίζει φλογέρα*, Αθήνα 1977.

 «Δεντράκι μου περήφανο», στο CD *Χριστούγεννα. 16 Τραγούδια από όλο τον κόσμο*, LYRA 1994 - «Το χριστουγεννιάτικο δέντρο» και «Το έλατο που έγινε χριστουγεννιάτικο δέντρο», στο CD *Χριστούγεννα Νο 1. Ουράνιο τόξο*, FM 1999.

Ο Αϊ – Βασίλης θα βρει το δρόμο του (απόσπασμα), Κ. Αναγνώστου, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2000.

Κάλαντα Πρωτοχρονιάς από τη Σωζόπολη, Β. Βαφειάδου, «Ήθη και έθιμα Σωζοπόλεως», Λαογραφία, ΚΘ', 1974.

 Σ. Καρδαμάκης, στο *Ο Αϊ-Βασίλης και η Βασιλόπιτα*, Α. Μαρίνη, Ακρίτας, Αθήνα 1998.

Ήρθε η πασχαλιά, Χ. Σακελλαρίου, *Παιδική ποίηση*, Καψάσκης, Αθήνα 1994.

 Χ. Γαρουφαλής, *Τα πασχαλινά αυγά*, 2001, λάδι σε μουσαμά, 52 x 71 εκ., Συλλογή Τράπεζας Αττικής.

Το λαγουδάκι της Λαμπρής, Α. Μεταξά (Θεία Λένα), *Εφημεριδούλα της θείας Λένας*, τ. 34, 1955.

 Ε. Ηλιοπούλου, *Ζαχαροπλαστείο*, λάδι σε πανί, 120 x 185 εκ., 1999.

Ο Χριστός και τα πουλιά, Β. Δ. Αναγνωστόπουλος, *Λαϊκοί θρύλοι και παραδόσεις για παιδιά*, Καστανιώτης, Αθήνα 2002³.

 Sergei Prokofiev, *Ο Πέτρος και ο Λύκος*, στο CD, *Το καρναβάλι των ζώων* του Camille Saint Saens και *Ο Πέτρος και ο Λύκος* του Sergei Prokofiev, ARTION 2003.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

 Θ. Χατζημικαήλ, *Ο ήρωας Μάρκος Μπότσαρης μαχόμενος*, 1933, υδατογραφία, 124 x 84 εκ., Συλλογή Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος.

(μότο) «Πατρίδα», Σ. Παυλέας, *Θαλασσινή Φήμη*.

Ασπρογάλανο πανί, Γ. Σουρέλη, *Ο αγέρας παίζει φλογέρα*, Τήνος, Αθήνα 1977.

 Πάυλος (σχεδίαση), Μ. Βαρδοπούλου (προσαρμογή), γραμματόσημο, σειρά: *Ολυμπιακοί Αγώνες*, Αθήνα 2004, «Μοντέρνα Τέχνη και Ολυμπιακοί Αγώνες» (No 7/2004), 23 / 7 / 2004, κλάση 2.00 ευρώ, ΕΛ.ΤΑ. - Β. Κωνσταντινέα, γραμματόσημο, σειρά: *Ευρωπαϊκή Ενοποίηση – Κοινή Ευρωπαϊκή Αγορά* (No 7 / 1992), 12 / 10 / 1992, κλάση 90 δρχ., ΕΛ.ΤΑ. - Μ. Βαρδοπούλου (σχεδίαση), γραμματόσημο, σειρά: *Επέτειοι – Γεγονότα* (No 3/1995), 21 / 6 / 1995, κλάση 100 δρχ., ΕΛ.ΤΑ.

Η γιορτή του «Όχι», Κ. Καλαπανίδας, *Μ' αλογάκι φτερωτό*, κ.κ.

 Κ. Γραμματόπουλος, *Έλα να τα πάρης*, 1941, έγχρωμη λιθογραφημένη αφίσα, 100 X 70 εκ., Συλλογή Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας Ελλάδος - Β. Κατράκη, *Για τους στρατιώτες*, 1941, έγχρωμη λιθογραφημένη αφίσα, 100 X 70 εκ., Συλλογή Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας Ελλάδος.

Τα ελληνάκια (απόσπασμα), Ε. Φακίνου, Κέδρος, Αθήνα 1980.

 Μπατανία (κεντητό σκέπασμα κρεβατιού) από την Κρήτη, Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης, Αθήνα.

 Λαϊκά όργανα: νταούλι, λαγούτο, φλογέρες, Ανωγειανάκης Φ., *Ελληνικά Λαϊκά Μουσικά Όργανα*, Μέλισσα, Αθήνα 1991.

 Δ. Σαμίου, *Τραγούδια και σκοποί από διάφορες περιοχές της Ελλάδας*, CD, N 4, UNIVERSAL

1996 - Χ. Αηδονίδης, *Τραγούδια της Θράκης και της Μακεδονίας*, CD, ALPHA 1998.

Ο αγωνιστής με την πένα, Α. Βαρελλά, *Αναγνωστικό Γ΄ Δημοτικού*, Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα 1981.

 Αλεξάντρ – Μαρί Κολέν, *Το Ελληνόπουλο*, λάδι σε μουσαμά, 44 x 38 εκ., Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα.

Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

 Π. Ρέγκος, *Σκυριανό πανηγύρι*, 1938, λάδι, 85 x 100 εκ., Δημοτική Πινακοθήκη Θεσσαλονίκης. (μότο) Μ. Δέδε, *Γιορτές, έθιμα και τα τραγούδια τους*, Φιλιππότης, Αθήνα 1987.

Ο Μέγας Αλέξανδρος και το Καταραμένο φίδι (απόσπασμα), Ε. Σπαθάρης, Ακρίτας, Αθήνα 1997.

 Καραγκιόζης, φιγούρα Θεάτρου Σκιών, Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης, Αθήνα - Γ. Χαρίδημος, *Μπάρμπα – Γιώργος*, φιγούρα Θεάτρου Σκιών, Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης, Αθήνα - Β. Κορφιάτης, Μ. Αλέξανδρος, Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης, Αθήνα.

Παροιμίες – γλωσσοδέτες, α. *Λαϊκά παραμύθια και παραμυθάδες της Λέρου*, Δημ. Σχολείο Αγίας Μαρίνας Λέρου, Λέρος 2004 - β. Γ. Δ. Καψάλης, *Οι παροιμίες του Θεσπρωτού λόγιου Κώστα Αθ. Μιχαηλίδη*, Gutenberg, Αθήνα 1998 - γ. Μ. Γ. Μερακλής, *Παροιμίες ελληνικές και των άλλων Βαλκανικών λαών*, Πατάκης, Αθήνα 1995⁶ - δ. Ν. Γ. Πολίτης, *Μελέται περί του βίου και της γλώσσης του ελληνικού λαού. Παροιμιαί*, τόμ. α΄, Αθήνα 1899, - ε. Γ. Παπαδόπουλος, «Γλωσσική ύλη της νήσου Νισύρου», *Ζωγράφειος Αγών*, ό.π. - στ. *Γλωσσοδέτες, Μαντέματα*, επιλογή Β. Δ. Αναγνωστόπουλος, ό.π.

[Οι τηγανίτες του Τραγοπόδη], Π. Τσιμικάλη, *Οι μυλωνάδες και η νυφίτσα*, Κέδρος, Αθήνα 1984.

Χελιδόνισμα, Α. Κυριακίδου – Νέστορος, *Οι 12 μήνες. Τα Λαογραφικά*, Μαλλιάρης – Παιδεία, Θεσσαλονίκη κ.κ.

 «Χελιδόνισμα» από την Αγριανή Σερρών, φωτ. Γ. Αικατερινίδης, 1967, στο Γ. Ν. Αικατερινίδης, «Το παιδί σε εθμικούς αγερμούς και ευχετηριακά δρώμενα», *Λαϊκή παράδοση και Παιδί*, επιμ. Β. Δ. Αναγνωστόπουλος, Καστανιώτης, Αθήνα 1999 - «Χελιδόνα» Β.Δ. Αναγνωστόπουλος, Το τραγούδι της «Χελιδόνας», στο *Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού*, 1, Ελληνικά Γράμματα, 1995.

 Δ. Σαμίου, *Η Περπερούνα και άλλα τραγούδια του λαού μας για παιδιά*, CD, ZODIAC 1998.

Τα δύο αδέρφια, Riquemal M., Lagautrière P., *Les Philo - fables*, Albin Michel, Paris 2003, μεταφρ. Μ. Καπλάνογλου.

 Φ. Ζανέτης, *[Λίννισμα]*, Δημοτικό Σχολείο Πλάκας Τριοβάσαλων Μήλου, *Από το σιτάρι στο ψωμί*, επιμ. Διαγιέλλη Α., Τσιριγωτάκης Α., Μήλος 2001 - Nelly's, «Γυναίκα με χειρόμυλο στα Ανώγεια Κρήτης στη δεκ.1930-40» φωτογρ. αρχείο Μουσείου Μπενάκη - Φ. Ζανέτης, *[αλώνισμα]*, ό.π. - Τ. Τλούπας, *[Θερισμός]*, *Παραδοσιακές καλλιέργειες*, Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα 1978 - *[ζύμωμα]* Ν.Μ. Ψιλάκη, *Το ψωμί των Ελλήνων και τα γλυκίσματα της λαϊκής μας παράδοσης*, Καρμάνωρ, Ηράκλειο 2001.

 Θεόφιλος Χατζημικαήλ, *Μέγα αρτοποιεϊόν Γεωργίου Παναγιώτου Κοντουφούρναρη. Εκ Θεσσαλίας της Πρωτευούσης Λαρίσης*, 1933, Μουσείο έργων του Θεόφιλου, Βαρεία Μυτιλήνης.

Αινίγματα, α. Μ. Αλ. Αλεξιάδης, «Λαϊκό αίνιγμα και παιδί. Παιδαγωγική διάσταση της σχέσης», στο *Λαϊκή Παράδοση και Παιδί*, επιμ. Β. Δ. Αναγνωστόπουλος, Καστανιώτης, Αθήνα 1999 - β. Χ. Χατζητάκη - Καψωμένου, *Θησαυρός Νεοελληνικών Αινιγμάτων*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2001 - γ. Χ. Χατζητάκη - Καψωμένου, ό.π. - δ. Χ. Χατζητάκη Καψωμένου, ό.π. — ε. Πρόβλημα: Ν. Γ. Πολίτης, *Αινίγματα και λογοπαίγνια*, Ο εν Κωνσταντινουπόλει Ελληνικός Φιλολογικός Σύλλογος, τομ. η΄.

 Κ. Γραμματόπουλος εικονογράφηση στο Ι. Κ. Γιαννέλης – Γ. Σακκάς, *Αλφαβητάριο*, Ο.Ε.Δ.Β., χ.χ.

Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΟΥ

 Σ. Ζαραμπούκα, εικονογράφηση στο βιβλίο της, *Αστρογάτος*, Πατάκης, Αθήνα 1994.
(μότο) «Ο υπολογιστής μου», Θ. Χορτιάτη, από ανέκδοτη συλλογή.

Κύριε Ντεσιμπέλ ..., Δ. Μανθόπουλος, *Τα βούκινα της σιωπής*, Αθήνα 1991.

Τυπικά παραδείγματα έντασης ήχων σε ντεσιμπέλ, *Σχολική Εγκυκλοπαίδεια. Πατάκη – Oxford*, Πατάκης, Αθήνα 2001, τόμος 6, λήμμα: ήχος.

Η ηλεκτρική σκούπα και η λαχτάρα των δύο φίλων, Φ. Χατζηκάννα, *Οι περιπέτειες του Καρυδάκη και της Ζαχαρούλας*, Ψυχογιός, Αθήνα 1995.

Ο υπολογιστής μου, Θ. Χορτιάτη, από ανέκδοτη συλλογή.

Ο Σαλίγκαρος βγαίνει αμαξάδα (απόσπασμα), Ζωή Κανάβα, Γεμεντζόπουλος, Αθήνα χ.χ.

 Δ. Μυταράς, *Το ατύχημα (2)*, ακρυλικό, 220 x 190 εκ., 1987.

Το ρολόι της Μάρως, Λ. Πέτροβιτς- Ανδρουσοπούλου, *Στη γειτονιά του ήλιου*, Καστανιώτης, Αθήνα 1990.

Ερωτήσεις και απαντήσεις

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Η κουκουβάγια και η πέρδικα. Κέντημα.

ΦΑΝΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ

[Η οδοντόβουρτσα], [Είτανε μία κοπέλα από τη Σάμο]. Το ληρολόγημα του Γιώργου Σεφέρη είναι από το βιβλίο *Ποιήματα με ζωγραφιές σε μικρά παιδιά*, εκδ. Ερμής, Αθήνα 1975:

Είτανε μια γριά σ' ένα παζάρι
που έβγαλε μονομιάς ένα χαντζάρι
όταν έπεσε ένα τόπι
και της έσπασε το κόπι
καθώς έτρωγε αϊσκριμί στο Παζάρι.

ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΦΥΣΗ

Συμφωνία μ' ένα δέντρο. Πεταλούδα, σκουλήκι, σκαθάρι.

Η Πίτυς και ο Παν. Δενδροπόταμος, Κερασιά, Φλαμουριά, Αμυγδαλέωνας κ.ά.

Το γιασεμί, η ροδιά και η χαρουπιά. Η Σταχτοπούτα.

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

Ο Χριστός και τα πουλιά. Χελιδόνι.

Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Τα δύο αδέρφια. Θερισμός, αλώνισμα, λίννισμα, άλεσμα, ζύμωμα, ψήσιμο.

Αινίγματα. Μέλισσα και μέλι, το καρπούζι, η θάλασσα, το κουτάλι στο στόμα.

Πρόβλημα: Τα πρόσωπα του προβλήματος είναι δύο ο παπα-Γιάννης και η παπαδιά Μαρία, που έφαγαν από τρία αυγά ο καθένας.

Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΟΥ

Ο υπολογιστής μου. Τα «εικονίδια» σημαίνουν: κλείσιμο του ενεργού παραθύρου, μενού έναρξη, απ' το οποίο οδηγούμαστε συνήθως στο κλείσιμο του υπολογιστή, μεταφορά ένα βήμα πίσω.

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο, θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7, του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).

ΒΙΒΛΙΟΣΗΜΟ

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.